

**Bezoek eens
WANZELE**

Een woordje vooraf

‘Op den weg van Wetteren naar Lede, tusschen deze laatste gemeente en Serskamp, ligt het weinig beduidende Wanzele’

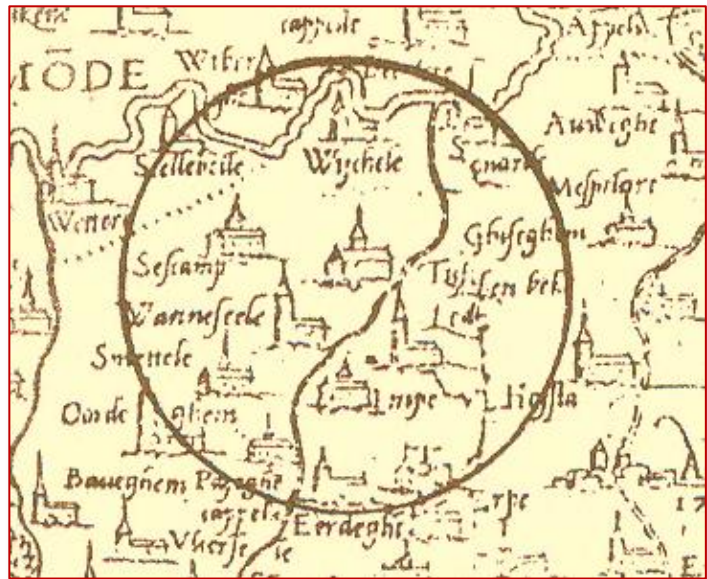
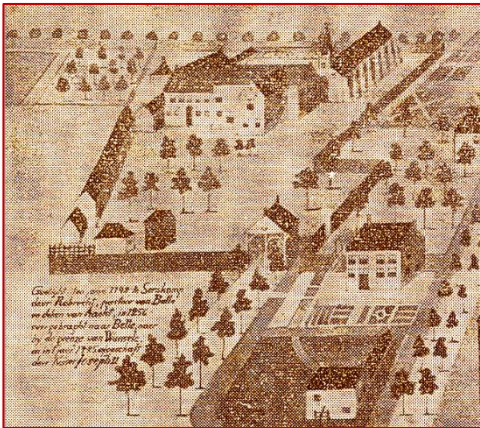
Aldus begonnen de eerste zinnen van de kleine dorpsmonografie die geschiedschrijvers De Potter en Broeckaert over Wanzele vermeldden, meer dan 100 jaar geleden ... ze zouden eens moeten terugkomen !

Wanzele is met zijn ruim 1100 inwoners en een oppervlakte van 147 hectaren, een levendige, hedendaagse gemeente geworden met tal van nieuwe woningen en verbindingswegen, met een bloeiend verenigingsleven en een activiteitenkalender om ‘U’ tegen te zeggen. De succesvolle speelpleinwerking ‘Krawietel’ en het splinternieuwe ontmoetingscentrum zijn 2 extra parels aan de Wanzeelse kroon.

Bezoek eens Wanzele : je bent er hartelijk welkom !

WANZELE, ZIJN GESCHIEDENIS

In een akte van 1148 van **het klooster der Zusters Norbertinessen te Tussenbeke** (Serskamp) vinden wij een beschrijving over de grenzen van Wanzele. In 1265 werd melding gemaakt van een lokaliteit met name **'Wanneseele'**, soms werd ook *'Wansele'* geschreven.

De betekenis '*Wansele*' vinden we in vroegmiddeleeuwse teksten :

- Een aan de dorpsheer of de vorst toebehorend zaalgebouw waarin vergadert, gefeest en recht werd gesproken, waarin troepen konden overnachten of hun winterkwartier hadden of reizigers konden logeren zonder zolder maar met galerijen aan weerskanten waar ongehuwde knechten en meiden sliepen.
- Een alleen 's zomers bewoonde herdershut, waarin denkkelijk ook schapen en eventueel ander vee de nacht doorbrachten.

'Herdershut' mogen we aannemen voor de naam *'Wansele'*. Het lid *'wan'* in de betekenis van onvoldoende, ontoereikend en *'sele'* voor een woning, een beschutting.

Begin 13de eeuw waren de dorpen Wanzele en Serskamp in 2 heerlijkheden gesplitst. De eerste, bestaande uit 2/3de van de oppervlakte, behoorde eerst aan de Heren van Dendermonde, later

aan de graven van Vlaanderen om dan in 1537 door Karel V te worden verkocht aan Adriaan de Bette. Van 1683 tot begin 18de eeuw bleef de heerlijkheid in bezit van een Antwerpenaar, Theodoor van Roosendael. Uiteindelijk werden de Heren van Lede, de Bette's, eigenaar tot het einde van de 18de eeuw. De laatste eigenaar was markies **Emmanuel de Bette** (1724-1792).

De tweede heerlijkheid, bestaande uit 1/3de van de oppervlakte, bleef tot de eerste helft van de 15de eeuw eigendom van de familie van Belle om dan, na verschillende verkopen, te eindigen bij Jacob Papejans van Morkhoven die het einde van het feodale stelsel moest ondergaan door de Franse Revolutie. De heerlijkheden werden afgeschaft en ondergebracht in gemeenten.

Wapenschild Papejans van Morkhoven ►

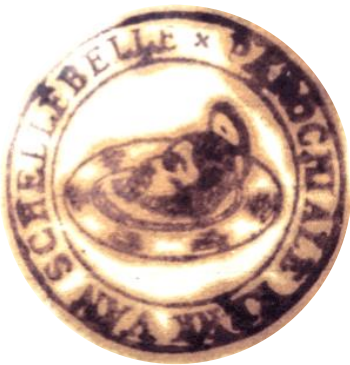
Op 31/8/1795 besloot het '*Comité de Salut Public de la Convention Nationale*' (comité van algemeen welzijn), opgericht tijdens de Franse Revolutie, dat een nieuwe indeling van ons grondgebied Wanzele en 21 omliggende gemeenten zouden behoren tot het kanton Oordegem. Dit besluit kende geen uitwerking doch op 13 februari 1796 werd een nieuw kanton opgericht met 19 gemeenten en kreeg de naam van kanton Lede. De 'deelgemeenten' hadden een beperkte zelfstandigheid en zo kreeg Wanzele een municipale agent, een '*adjoint*' en een '*garde-champêtre*'.

Na de staatsgreep van Napoleon op 18 november 1799 en door zijn nieuwe grondwet, werd Wanzele nu een dorp behorend tot het '*département de l' Escaut*' en het '*arrondissement de Termonde*'.

Van 1815 tot 1830 'zwaaiden de Hollanders de plak' en er moet wel gezegd worden dat de levensstandaard nu in Wanzele verbeterde.

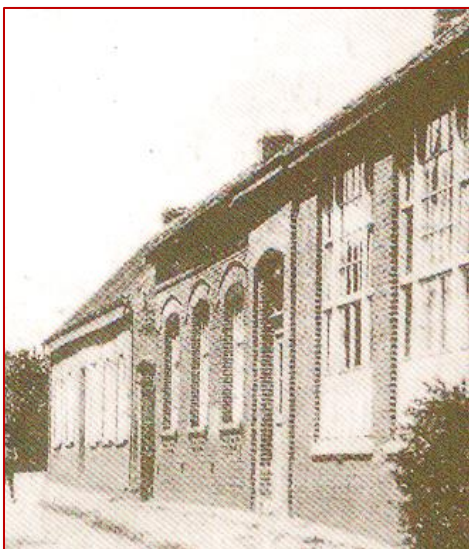
Bij de 460 Wanzelenaren telde men toen veel wevers en spinners die hiermede hun boterham verdienden. Hier was zelfs werk voor 40 weefgetouwen. Holland bezat veel koloniën en vond daar een groot afzetgebied van textiel.

Jean Philippe van Pottelsberghe de la Potterie werd in 1815 benoemd tot *'maire'*, bevoegd voor Wanzele, Lede, Impe en Smetlede. Bij het ontstaan van België in 1830 werd hij aan kant geschoven. Bij Besluit van het Gouvernement van 18 oktober 1830 werd een namenlijst van 23 notabele burgers, zijnde de kiezers en de verkiesbaren, aan de buitendeur van het gemeentehuis aangebracht. Op woensdag 27 oktober 1830 hadden dan de eerste 'Belgische' verkiezingen plaats voor 1 burgemeester, 2 assessoren (later schepenen genoemd) en 4 gemeenteraadsleden. De eerste burgemeester werd Jacobus Blondeel met 10 stemmen.

Oorspronkelijk werd een afbeelding van het afgehakte hoofd van Joannes De Doper op een schotel, met randschrift 'Parochiale kerk van Schellebelle', als **gemeentezegel** gebruikt.

Wanzele had reeds vóór 1830 een gemeentehuis - het was wel een gehuurde woning - wat niet kon gezegd worden van gemeenten zoals Serskamp, Smetlede, Erondegem en nog zoveel andere in ons land. Daar 'zetelde' het gemeentebestuur in een plaatselijke herberg!

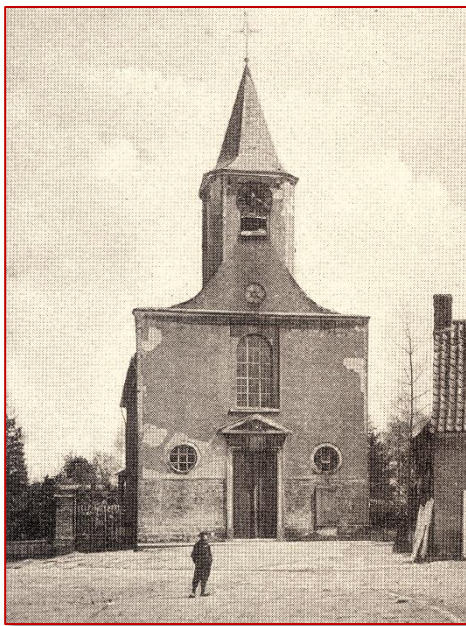

In 1932 werd de overheid gevraagd om een **gemeentehuis** te bouwen 'op de openliggende plaats tussen het schoolhuis en de klasgebouwen van de gemeenteschool'.

Wanzele kende vanaf 1830 tot de 'fusie Groot-Lede' in 1977 met Oordegem, Smetlede, Impe en Papegem, 10 verkozen burgemeesters (+ 1 oorlogsburgemeester van 1942 tot 1944).

WANZELE, ZIJN SINT BAVOKERK

De kerk, aan de Heilige Bavo toegewijd, dateert van 1775. Toch heeft Wanzele eerder een parochiekerk gehad. In een kerkverslag uit 1595 lezen wij immers : *'sonder veynsters ofte deuren ende het dack seer vervallen, oock den toren als noch staende dreyght grootelinckx te comen tot ruijne'*. Was dit het resultaat van de beeldstormers, de orangisten, die in onze streken kerken en kastelen vernielden in de periode 1580-1582 ?

Herstellingen werden door de jaren heen wel uitgevoerd, doch in 1775 besloot men een nieuwe kerk te bouwen en werd beroep gedaan op broeder-bouwmeester Philip Gobert. Op 29 juli 1777 werd de kerk door de aartsbisschop ingewijd.

Boven de kerkdeur prijkt een arduinen steen met het wapenschild en een Latijnse tekst van markies Emmanuel de Bette, die de eerste steen legde in 1775.

In 1793 werden de twee koorgestoelten van de ontbonden proostdij van Tussenbeek aangekocht.

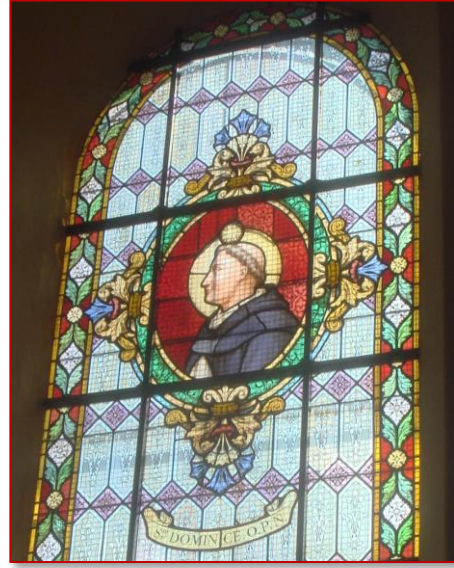
Het schilderij boven het hoofdaltaar '**De Aanbidding der Herders**' zou geschilderd zijn in 1625 door Gerard Seghers (1591-1651).

De 2 **biechtstoelen** in Lodewijk XVI-stijl, dateren van 1776 en zijn enigszins ruim in omvang.
1 ervan had een dubbel gebruik nl. biechtstoel + preekstoel.

De 160 cm hoge **doopvont**, met arduinen voet en een bekken met koperen deksel, is uit de periode 1560-1610.

In 1890 werden 2 brandglasramen, de heiligen **Franciscus van Assisi** en **Dominicus** geplaatst in het hoogkoor.

Het jaar nadien werden de beelden van de heiligen **Bavo** en **Rochus** aangekocht.

Het orgel in deze St. Bavokerk kent een enigszins boeiende geschiedenis. Na de afschaffing van het klooster Tussenbeek te Serskamp in 1783 ingevolge de hervormingen van Jozef II, werden de inboedels te gelde gemaakt. Het orgel, toegeschreven aan Pieter van Peteghem uit Gent, daterend uit 1769, werd aan de parochiekerk verkocht voor 775 gulden.

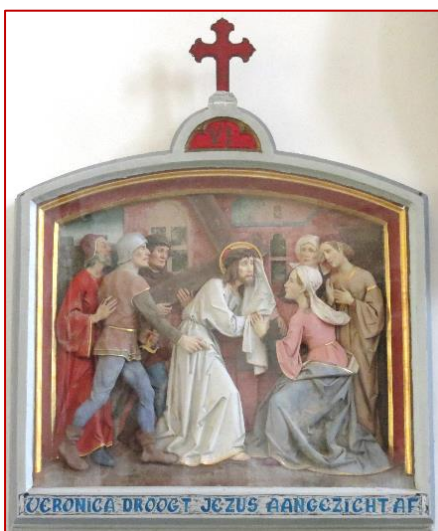
Het oorspronkelijke balustrade-orgel (= orgel dat op de rand van een doksaal is gebouwd) bestond uit een hoofdwerk met 3 pijpenbundels en 2 tussenvelden en een opengewerkt onderwerk in de balustrade.

Het werd later gedeeltelijk ontmanteld en omgebouwd. De breed uitgewerkte kastvoet verdween en werd vervangen door balusters.

De speeltafel die oorspronkelijk aan de rugzijde was opgesteld, bevond zich vanaf dan aan de prospektzijde. Vermits de registermechaniek behouden bleef, gebeurde de bediening andersom. Op de rugzijde leest men nu *'Laus et Gloria in Excelsis Domino'* (Roem en Glorie in de Hoogste) met het jaartal 1769.

Het orgel werd op 19/8/1980 geklasseerd omwille van zijn historische waarde.

In 1901 dacht pastoor Van den Breen aan een nieuwe Kruisweg voor zijn kerk. Om dit te financieren vroeg hij aan 36 Wanzeelse bloemenmaaksters (kantwerksters) *'om gedurende één jaar, alle drij weken en buiten de gewone werkuren, een bloemen af te maken voor vijftig centiemen'*.

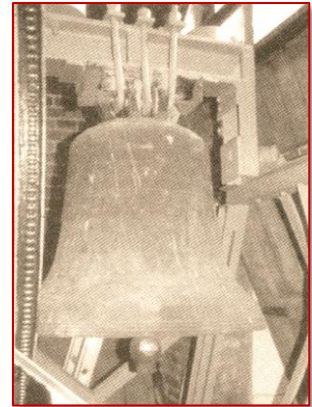
Dit bracht 850 frank op.

Beeldhouwer Aloïs De Beule maakte de 14 Kruiswegstaties voor 1200 fr. **De Kruisweg** werd ingewijd op 25 januari 1903.

Tot ongeveer 1900 had Wanzele 2 klokken : de huidige uit 1731, ter ere van de **heilige Bavo** en een merkkelijk kleiner exemplaar - waarschijnlijk nog ouder - die door pastoor van den Breen werd verkocht ($\pm$ 1900).

Op 14 april 1964 werd een **2de klok** geplaatst. Zij werd aangekocht van de kerk van Lede en betaald met de opbrengst van giften. Op één zijde staat een kruis met Maria-Magdalena, op de andere het beeld van O.L.Vrouw van Lede. Deze 600 kg wegende klok uit 1832 werd gemaakt ter ere van Sint-Martinus, patroonheilige van Lede, maar werd steeds Mariaklok genoemd!

De kerk onderging grote **restauratiewerken** in de periode 1962-1965. Het hoofdaltaar, het O.L. Vrouwaltaar (links) en het Sint-Bavoaltaar (rechts), alle drie in 1775 gemaakt, werden prachtig gerestaureerd.

Na het bouwen van de **zuidelijke zijbeuk** werd daar het Sint-Bavo-altaar geplaatst.

Enkel de nis met het originele **Sint-Bavobeeld** uit 1891 bleef behouden op de vroegere plaats.

De pastorie in de Watermolenstraat is een neo-classicistische herenwoning gebouwd in 1851.

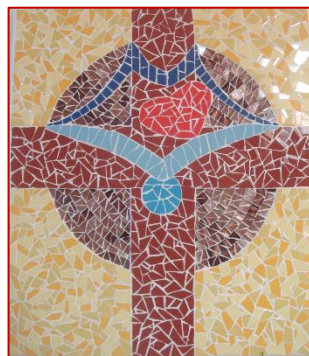
N.a.v. het faillissement in 1894 van de toenmalige eigenaar, kocht pastoor Vael het '*kasteelken*' - zo werd het genoemd - voor eigen rekening.

En dan volgde een zonderlinge afwikkeling !

Op 31 december 1894 '*mangelde*' (ruilde) de kerkfabriek de oude pastorie - mits een tamelijke opleg - met het herenhuis van pastoor Vael.

Gevolg : herrie bij de politieke oppositie en een aantal Wanzelenaren plus een geplaagde pastoor die 6 maanden later verhuisde naar Nederbrakel.

De pastorie werd een beschermd gebouw op 27/1/2003.

Ter gelegenheid van Pasen 2009 schonken 2 kunstenaars, Jan van Saene en Jan Grepdon elk een **kunstwerk** met de symbolen rond de Heilige Drie-vuldigheid en de Verrijzenis van Christus.

Vlak bij de kerk staat het **oorlogsgedenkteken** voor de gesneuvelden van beide oorlogen.

Tijdens WO I werden 5 soldaten gedood en stierven 3 opgeëisten.

WO II kostte het leven aan 7 Wanzelenaren.

Wanzele heeft een actieve 11 november-vriendenkring.

WANZELE, ZIJN KAPELLEN

Reeds in 1502 is sprake van een kapelleken ter ere van de **Heilige Rochus**, ten tijde van de pestepidemieën. Op de binnenmuur was vroeger volgende jaarspreuk geschilderd :

'H. Rochus verwijder uit Wanzele alle besmettelijke ziekten'.

Deze kapel werd gebouwd in 1891 op de hoek van de Watermolenstraat en Wanzelekouter, palend links aan de pastorie destijds.

Het beeldje op het altaar zou dateren van 1633.

Deze kapel van de **Heilige Antonius Abt** staat langs de Processieweg. In de Atlas der Buurtwegen blijkt in 1844 reeds sprake te zijn van deze kapel.

Antonius Abt werd aanroepen tegen besmettelijke ziekten van het vee, vnl. bij varkens. Van daar ook zijn afbeelding met een varken.

Er zijn geen gemeenschappelijke bidstonden meer, doch *'met de offerblok'* kan in de loop van het jaar nog een mis *'ter zijner ere'* worden opgedragen.

De kapel van **Onze Lieve Vrouw ter Nood** is gelegen op de hoek van de Bredestraat met de Stuyvenbergstraat.

Eerder zou hier ook een kapel gestaan hebben. Zo is te lezen in de Atlas der Buurtwegen betreffende een brug over de Wellebeek : *'Aqueduc de la chapelle'*.

In 1890 zou de kapel heropgebouwd zijn op last van de gemeente.

De huidige kapel werd opgericht in 1964.

Over het ontstaan van enige volksdevotie rond O.L. Vrouw is niets bekend.

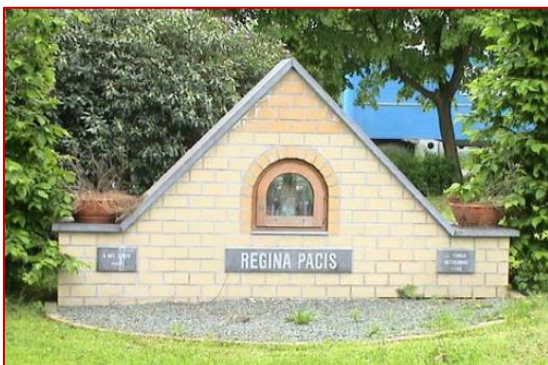
Bij een begrafenis hield de rouwstoet hier halt om 3 Onze Vaders en 3 Weesgegroeten te bidden. Bij een koor-dienst kwamen de priesters tot hier aan de kapel om *'het lijk af te halen'*. Dat is nu natuurlijk *'voltooid verleden tijd'* !

Op een perceel grond van 19a40ca, gelegen op Stuyvenberg, werd deze **O.L.Vrouw van Lourdeskapel** opgericht.

Uit dankbaarheid voor de genezing van zijn dochter Augusta na een ongeval met een dorsmolen, liet landbouwer Frans Batselier-Keppens een kapel bouwen in 1919.

Omtrent deze kapel, gebouwd uit persoonlijke devotie, heeft nooit enige traditie bestaan.

In 1998, bij de herdenking van het 80-jarig einde van WO I, werd onder initiatief van het '11 novembercomité' deze **Vredeskapel Regina Pacis** ingewijd. Ze werd gebouwd uit waardering voor alle oud-strijders van de wereldoorlogen 1914-18 en 1940-45 op een pleintje aan de Processieweg.

WANZELE EN FOLKLORE

Het verhaal ... *Onder de kelder van een huis in Wanzele zit een gouden beeld verborgen dat in de omstreken bekend is onder de naam 'De Gouden Mahomet'. 's Avonds hoort men roepen en tieren en stampen doch men ziet niets ! Men heeft er opgravingen gedaan, doch zonder resultaat. Het lawaai blijft aanhouden.*

In 1838 stond Wanzele in rep en roer door een drietal heren die beweerden dat in de nabijheid van de kerk een gouden beeld weggeborgen zat. In een oud boek zou vermeld staan dat Mahomet begraven was op de hofstede van ene Moerenhout. Daar zou vroeger een brouwerij gestaan hebben die toebehoorde aan het klooster van Tussenbeke.

De heren togen aan het werk en hun opgravingen bewezen dat er vroeger grote gebouwen gestaan hadden. Na vier werkdagen, onder grote belangstelling van de Wanzelenaren, moest het werk worden stilgelegd wegens instortingsgevaar. Hoe dan ook, Mahomet bleef onvindbaar !

En toch zijn er nog mensen die geloven dat het gouden beeldje er ligt ! Wanneer er nu nog iemand graaft in de omgeving van de kerk, vraagt men hem (op z'n Wanzeels) : *'Goje Mahomet zoeken messchien ?'*

De reuzen Kobe en Trees.

De Wanzeelse reuzen werden geboren in 1843 en tijdens de inhuldiging van de 2de burgemeester Jacobus Frans Van den Bossche, kregen ze toen de doopnamen Goliath en Flora. De koppen en de handen werden gesneden door de plaatselijke

klompenmaker. In 1947 werden de koppen en handen gevonden op de zolder van een café. Het waren Bert Melckenbeeck en burgemeester Frans Grepdon die in 1963 de 'drijvende krachten' waren om nieuw leven te geven aan de reuzen. Tijdens die septemberkermis werden ze herdoopt tot **Kobe en Trees** naar Jacobus en Theresia, de burgemeester en zijn dame, 120 jaar eerder. De reuzen namen deel aan verschillende stoeten van Nieuwpoort tot Virton. Misschien komt die tijd terug ?

WANZELE, ZIJN MOLENS

Nadat we de Wellebeek hebben overgestoken komen we even verder aan de **Rabboutsrodemolen** of zoals men in de volksmond zegt de '**Molen van Fijns**'. Het is een graanwatermolen van het bovenslagtype. Deze molen heeft een zeer oude geschiedenis. Al in de 13de eeuw werden twee watermolens vermeld, namelijk de

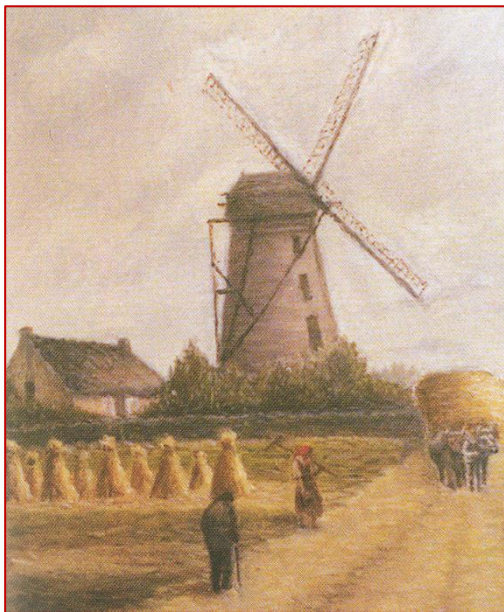
Rijmeersmolen en de Rabboutsrodemolen. Beiden waren eigendom van de heer van het dorp, de familie '*van Lede*'. In 1266 schonk Jan van Lede en zijn echtgenote de molen aan het klooster van Tussenbeke.

'Tussenbeke' hield hem in bezit

tot bij de opheffing van het klooster door Jozef II in 1783.

De molen ging dan naar verschillende molenaarsfamilies. In 1949 kwam hij uiteindelijk in handen van Albert Lemmens, de laatste molenaar. De activiteiten werden gestopt in 1968.

In 2008 werd de watermolen uitgerust met een kleine waterkrachtcentrale.

Schilderij Maurits De Mol Wichelen 1913

Op de hoek van de Wanzelekouter en de Rijststraat stond vanaf 1841 een stenen ronde windmolen, de **Lostriemolen**, genoemd naar de familienaam van de brouwer-eigenaar J-B Lostrie. In 1914 werd molen en molenhuis verkocht. De nieuwe eigenaar sloopte in 1915 eigenhandig de molen en bewoonde het molenhuis. De stellingmolen stond hoog boven een berm teneinde de wind goed te kunnen opvangen. De berm was zo groot dat een paardenstal, 2 koestallen en een bakoven er waren ondergebracht.

WANZELE, ZIJN TUSSENBEEKPAD **

► BEWEGWIJZERD WANDELPAD ■ 7,2 km ■ GROENE PALEN ** GROTENDEELS VERHARD, GOED BEWANDELBAAR

● We starten onze wandeling aan de **St.-Bavokerk**. Rechtover de kerk bevindt zich de **voormalige kloosterschool**, in 1892 gesticht door de zusters Maricolen. Met de rug naar het kerkportaal nemen we links de Watermolenstraat en zien aan onze linkerkant de **vroegere pastorie** met omliggende tuin.

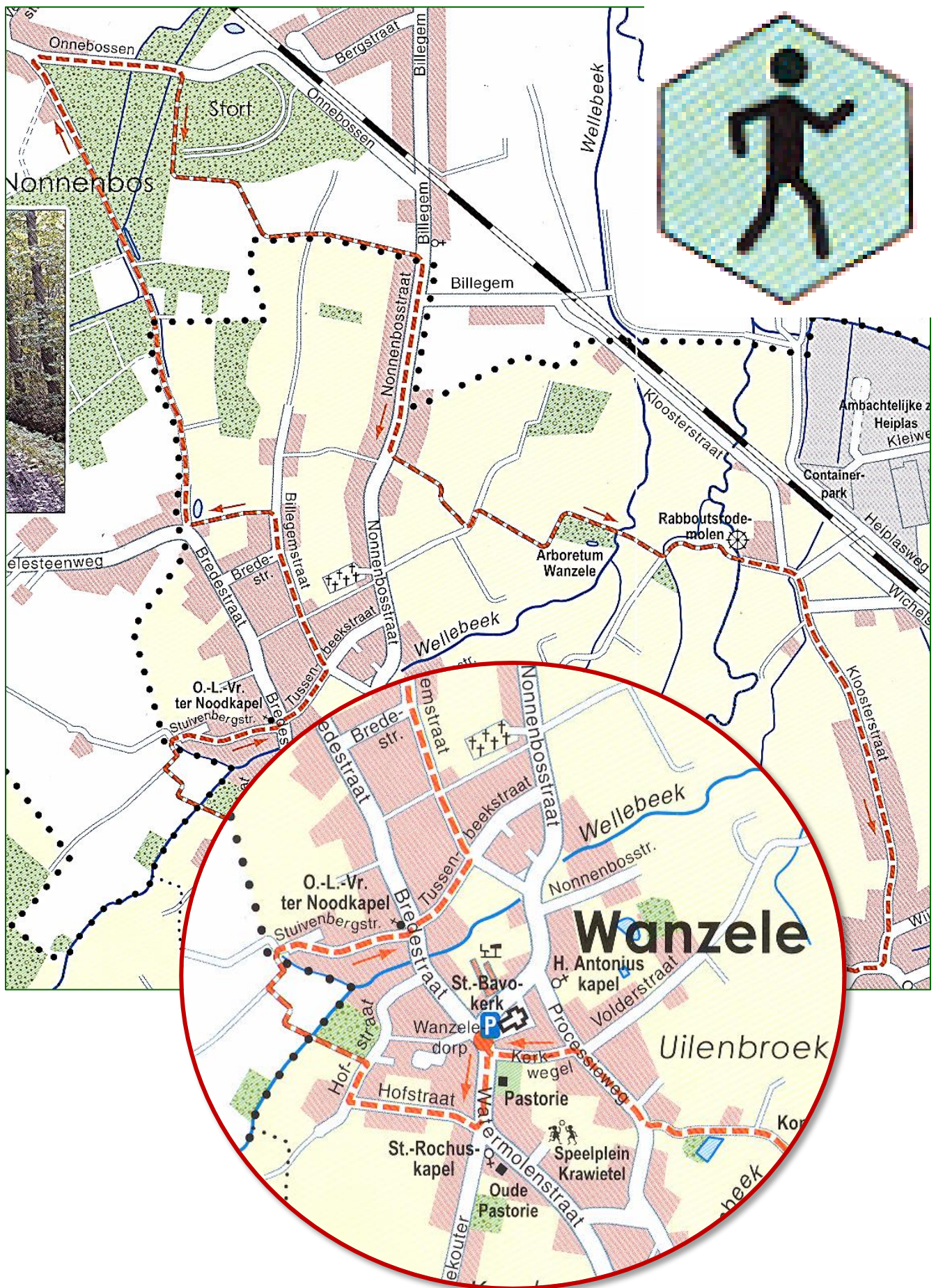
Aan het kruispunt, met op de verste hoek de **St.-Rochuskapel**, stappen we rechts de Hofstraat in en wandelen aan de T-splitsing terug naar rechts.

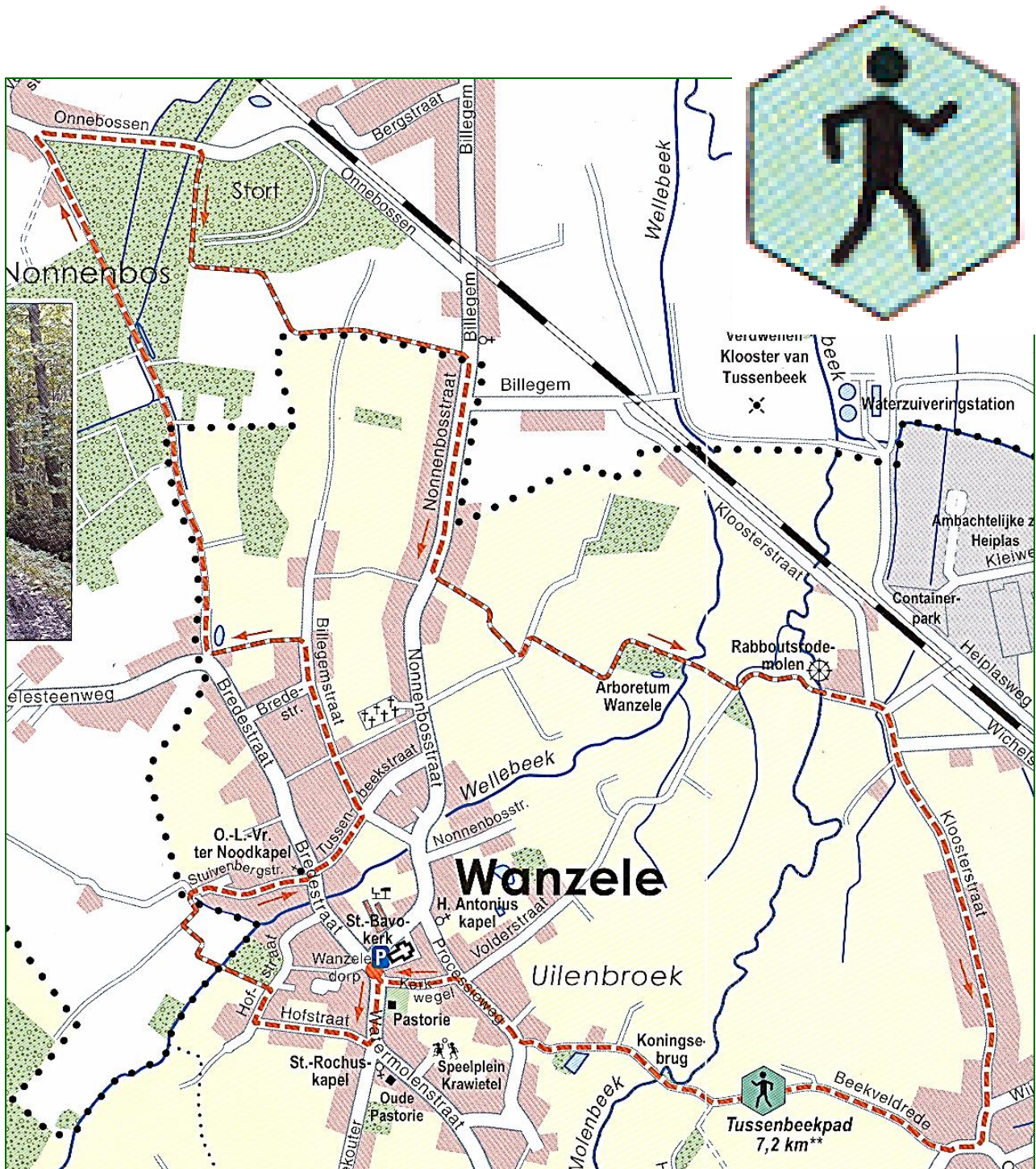
Vóór een bosje nemen we links een voetweg, steken een eerste maal de **Wellebeek** over. Enkele haakse bochten verder staan we in de Stuyvenbergstraat. We volgen deze straat naar rechts en wandelen bij het kruispunt (**kapel O.L.Vrouw ter Nood**) rechtdoor de Tussenbeekstraat in.

Aan een volgend kruispunt nemen we links de Billegemstraat. We volgen een eindje de straat en 100m voorbij een zijstraat wandelen we links een voetweg in (aan huisnr. 60). Op het einde van dit baantje stappen we niet tot op de verbindingsweg Wanzele-Serskamp maar slaan rechts de smalle straat in en stappen richting **Nonnenbos**.

De brede bosweg, hier en daar geflankeerd met grachten, brengt ons op grondgebied Serskamp. Aan het einde van de bosweg nemen we rechts een straat die hier Onnenbos noemt !

De eerste brede bosweg aan onze rechterkant stappen we in. Het bos kreeg de naam '**Stort**' omdat hier in 1901, grond werd afgegraven om spoorwegbeddingen aan het station van Aalst te verhogen. De put werd in 1927 gevuld met Brussels huisvuil en de ontstane heuvel werd bebost.

Vorbij het bos volgen we de veldweg tot aan een splitsing en wandelen rechtdoor tot aan de Nonnenbosstraat/Billegem.

We volgen deze grensweg naar rechts en slaan 450m verder links (huisnr. 126) een voetweg in. Aan een brede veldweg gaan we even naar links om iets verder rechts een aardeweg te volgen die ons langs het **Arboretum** van Wanzele brengt.

Vorbij het brug over de Wellebeek gaan we links en komen aan de parallellopende Molenbeek met de **Rabboutsrodemolen**. In 2008 werd de watermolen uitgerust met een kleine waterkrachtcentrale.

Het verdwenen **klooster Tussenbeek** lag iets verder stroomafwaarts tussen beide beken.

We zetten onze wandeling verder, houden rechts en volgen de Kloosterstraat. In deze woonwijk blijven we rechts volgen om voor een openruimte rechts een smalle betonweg in te slaan.

Kijken we van op de Beekveldrede even schuin achter ons, dan zien we in de verte de gebouwen van het **Psychiatrisch Centrum Ariadne** (vroeger PC Zoete Nood Gods), in 1845 gesticht door de zusters Maricolen en momenteel in handen van de Gentse Broeders van Liefde.

Via de **Koningsbrug** kruisen we de Molenbeek en stappen, voorbij een oude rootput, rechts de Processieweg in. Aan het kruispunt trekken we links de Kerkwegel in die ons terug in het dorpscentrum van Wanzele brengt.

Eindpunt van een prachtige wandeling. ●

DANK VOOR DE INFORMATIE :

De Streekspiegel | wandelkaart 'Lede anders bekeken' - 2010
 Els Durieux | inventarisatie kapellen - 1986
 Alfons Grepdon | 'Wanzele, een dorp dat leefde' - 2007
 Heemschut Lede | Ken uw Dorp nrs 8, 9, 25
 Bert Melckenbeeck | 'Uit Wanzele's verleden' - 1971
 Bart Van Langenhoven | OMD 2004 - 'Wanzele van 1295 tot 1977'

COLOFON

Titel	Bezoek eens Wanzele
Tekst, fotoarchief, samenstelling	Topke Hubert
Brochure	Open Monumenten 2018
Uitgave	Culturele Raad - Gemeente Lede
Verantw. Uitgever	Topke Hubert - voorzitter Culturele Raad

D / 2018 / 8592 / 2